

VAD BETYDER ARBETSMORAL OCH SKITJOBB FÖR DIG?

Vilka roller spelar arbete i mänskligt liv och i samhället? Finns det skitjobb? På vilka sätt identifierar vi oss med våra jobb? Vad betyder arbetsmoral? Det här är några frågor som kom upp under nätkursen ”Arbete som jobb och arbete som självförverkligande – om arbetets roller och mening” som jag höll under våren. Kursen var spännande att hålla, eftersom jag varken hade gått på en nätkurs eller hållit en sådan förut. Men Moodle visade sig vara lättare att begripa sig på än jag befarade (och dessutom fick jag bra hjälp från CLL), och jag kunde kasta mig in i innehållsfrågorna istället. Framför allt hölls kursen igång genom engagerade studenter som var nyfikna och fördomsfria.

Diskussioner kring meningsfullt arbete, fritid och fria val

Det jag hade ville med kursen var att deltagarna skulle läsa texter om arbete från olika tanketraditioner och discipliner och samtidigt bli sporrade att tillsammans fundera över hur vårt samhälle ser ut och hur arbetslivets förändringar och strukturer, för att inte tala om ideal om hur vi ska leva, påverkar vår vardag i stort och smått. Betoningen på kursen låg på diskussion, och min förhoppning var att kursen inte bara skulle vara en akademisk genomgång av olika sätt att diskutera arbete som förekommit inom filosofi och samhällsvetenskaper, utan också att diskussionen skulle vara personlig och samhällelig. Jag vet att det kan vara svårt att diskutera personligt med människor man inte känner. Och för mig själv krävdes det en ständig rannsakan om lärarrollen: hur neutral ska jag hålla mig? Därför blev jag väldigt glad och imponerad över att studenterna vågade dryfta personliga exempel och gå i lyhörd dialog med varandras prövande tankar. Det gällde exempelvis vad som kan ses som meningsfullt arbete, vilken roll fritid har i våra liv och om jobb egentligen ska ses som ett fritt val.

Arbete och jobb berör alla

Själv tror jag att det är väldigt viktigt att påminna sig om att arbete inte är något vi huvudsakligen diskuterar på ett abstrakt och tillbakalutat sätt, genom att slunga ut opersonliga

debattinlägg där vi framlägger hur det är och hur det borde vara. Arbete och jobb berör oss alla. Våra liv är intrasslade, saker står på spel, vi har alla olika (arbets-)erfarenheter, olika drömmar. Diskussionen om arbete – inte bara på kursen – är ofta sårbar för att den får oss att ta ställning till vår egen syn på rättvisa, solidaritet, rättigheter och fördelning av resurser. Med andra ord: mycket grundläggande saker som vi ofta är oeniga om.

Arbete som självförverkligande eller försörjning

Skam, rädsla, misslyckanden och uppoftningar. Det är känslor som är baksidan av ett arbetsliv som präglas av hård takt, krav på flexibilitet och personlig profilering. Det är som att frågan ”vem är du?” etsas fast i de dominerande sätten att tänka på arbete, där arbete framför allt betraktas som ett sätt att uttrycka sig själv och hitta fram till det som du är bra på, din alldeles egna talang och nisch. Samtidigt handlar arbete för de allra, allra flesta om att försörja sig själv (och kanske en familj). För många är det inte direkt drömjobbet som hägrar, utan uppgiften är att hitta ett jobb som betalar månadshyran eller amorteringar på lånet. På kursen närmade vi oss arbete ur båda de här synvinklarna – arbete som hopp om meningsfulla sysselsättningar och självförverkligande å ena sidan, och försörjning å andra sidan. Vi försökte också titta på hur de här olika sidorna av arbete hänger ihop, bland annat genom att fundera på hur det blivit allt vanligare att förutsätta att vi ska ”älska” våra jobb; fast vi kanske i själva verket hankar oss fram på ett vikariat eller praktikplats blir det för många nästan ett krav att visa upp hängivenhet och en positiv anda. En utmaning i dylika diskussioner på kursen var att smidigt gå från individens behov och situation till strukturer och mönster – för att ge båda erkännande.

Att förstå och beskriva ett samhälle som snurrar kring lönearbete

Flera av samtalen som utspelade sig i diskussionstrådarna handlade om att utvärdera sådant som idag ofta tas som ”självklarheter” gällande arbete. Sådant som att arbete betraktas som livets självklara nav och att allt arbete är bra. Genom att diskutera förändringar, motstridigheter och skevheter har vi tittat på arbete som ideal, som konkret arbetsplats, som krav och som ideologi. Kort sagt har vi försökt att gemensamt förstå och beskriva ett samhälle som snurrar kring lönearbete. En kurs om arbetets roller kan, hoppades jag, i bästa fall göra att kursens diskussioner lämnar spår hos deltagarna så att de börjar fundera över utgångspunkten och perspektiven i diskussioner om arbete och jobb som förekommer i olika medier och runt kaffebord och ölstop.

Mari Lindman

filosof, frilansjournalist och -skribent